

Post Scriptum. Odc. 4. „Niewygodne dziedzictwo Mauthausen-Gusen”

12.6.2026 - | Instytut Pamięci Narodowej

Centralny Przystanek Historia im. Prezydenta Lecha Kaczyńskiego zaprasza do obejrzenia programu poświęconego 81. rocznicy wyzwolenia niemieckich obozów koncentracyjnych Mauthausen-Gusen - jednego z największych i najokrutniejszych kompleksów obozowych funkcjonujących w III Rzeszy.

Rozmowa ekspercka

W najnowszym odcinku programu „Post Scriptum” goście - Marta Szczesiak-Ślusarek i Tomasz Cieślak z Oddziałowego Biura Edukacji Narodowej IPN w Poznaniu - opowiadają o historii obozów Mauthausen-Gusen, mechanizmach funkcjonowania nazistowskiego systemu pracy przymusowej oraz współczesnych działaniach na rzecz zachowania pamięci o ofiarach. Poruszają też kwestię polskiej i austriackiej pamięci oraz upamiętniania.

O wydarzeniach

Choć nazwy Auschwitz czy Dachau są powszechnie rozpoznawalne, historia Mauthausen i Gusen wciąż pozostaje stosunkowo mało obecna w świadomości społecznej, mimo że to właśnie tam tysiące Polaków zostało poddanych eksterminacji poprzez niewolniczą pracę, głód i terror.

Obozy stworzone do wyniszczenia

Kompleks Mauthausen-Gusen został utworzony po anchlussie Austrii w 1938 roku. Lokalizacja nie była przypadkowa - w okolicach Mauthausen znajdowały się jedne z najlepszych kamieniołomów granitu w Europie. SS planowało wykorzystać pracę więźniów zarówno do realizacji celów ekonomicznych, jak i eksterminacyjnych.

Więźniowie byli zmuszani do katorżniczej pracy ponad siły. Noszenie ciężkich bloków granitu po słynnych „Schodach Śmierci”, głód, choroby i brutalność strażników sprawiały, że średnia długość życia wielu osadzonych liczona była w miesiącach. W późniejszym okresie więźniów wykorzystywano również przy budowie podziemnych fabryk zbrojeniowych i drążeniu wielokilometrowych sztolni.

Miejsce zagłady polskiej inteligencji

Szczególne miejsce w historii kompleksu zajmuje KL Gusen. To właśnie ten obóz stał się jednym z głównych miejsc eksterminacji polskich elit - nauczycieli, duchownych, naukowców, działaczy społecznych i politycznych oraz przedstawicieli inteligencji. W pierwszym okresie funkcjonowania obozu Polacy stanowili największą grupę więźniów.

Szacuje się, że przez sam obóz Gusen przeszło około 35 tysięcy Polaków, z których nawet 27 tysięcy mogło ponieść śmierć. W całym systemie Mauthausen-Gusen Polacy byli najliczniejszą grupą narodowościową zarówno wśród więźniów, jak i ofiar.

Powojenne wymazywanie pamięci

Jednym z najważniejszych tematów poruszanych w programie jest problem powojennego upamiętnienia obozów. W przeciwieństwie do Mauthausen, które zachowano jako miejsce pamięci,

teren dawnego KL Gusen został po wojnie niemal całkowicie zniszczony i zabudowany osiedlami mieszkaniowymi.

Byli więźniowie przez dekady walczyli o zachowanie pozostałości obozu i stworzenie memoriału. To dzięki ich determinacji udało się ocalić krematorium oraz niewielką część historycznego terenu. Do dziś jednak znaczna część dawnego obozu pozostaje w rękach prywatnych, a ślady po nim są niemal niewidoczne w przestrzeni publicznej.

Wyjazdy Pamięci IPN

Istotnym elementem działań edukacyjnych Instytutu Pamięci Narodowej są organizowane od lat Wyjazdy Pamięci do Austrii. Uczestniczą w nich uczniowie, nauczyciele, historycy, przedstawiciele środowisk społecznych oraz rodziny ofiar.

Dla wielu uczestników są to podróże o głęboko osobistym charakterze – często pozwalające po raz pierwszy poznać prawdziwe losy swoich bliskich. Wyjazdy pełnią nie tylko funkcję edukacyjną, ale również terapeutyczną, stając się ważnym elementem międzypokoleniowego przekazywania pamięci.

Pamięć jako zobowiązanie

Historia Mauthausen-Gusen pokazuje, jak łatwo miejsca związane z największymi zbrodniami XX wieku mogą zostać wyparte ze zbiorowej świadomości. Dlatego współczesne działania na rzecz ochrony pamięci historycznej mają szczególne znaczenie – zwłaszcza w przypadku miejsc tak silnie związanych z losem Polaków podczas II wojny światowej.

Program „Post Scriptum” przypomina, że pamięć o ofiarach nie jest wyłącznie obowiązkiem historyków czy instytucji państwowych. To również odpowiedzialność kolejnych pokoleń za zachowanie prawdy o ludziach, których życie zostało odebrane przez totalitarny system niemieckich obozów koncentracyjnych.

Emisja odcinka 14 czerwca 2026 r. o godz. 15.00 na kanale IPNtv.

<https://ipn.gov.pl/pl/aktualnosci/243842,Post-Scriptum-Odc-4-Niewygodne-dziedzictwo-Mauthausen-Gusen.html>